

Ne čuvate radnika? Čuvajte se kontrole!

Iz Šapca su krenuli put Koceljeve. Načelnik Odeljenja inspekcije rada Šabac Danilo Nedeljković i inspektorka Nataša Pavlović Simić imaju zadatak da provere da li se u fabrici sokova Rauh vodi računa o bezbednosti i zdravlju na radu, da li poslodavac redovno isplaćuje zarade i ima li među 220 zaposlenih onih koji rade bez ugovora i prijave na obavezno socijalno osiguranje.

Oni su deo tima koji čine 213 inspektora rada, a samo tokom prošle godine, zajedno su obavili gotovo 62.500 kontrola. Nedeljković i Pavlović Simić, na primer, pripadaju odeljenju inspekcije rada sa sedištem u Šapcu, nadležnom za nadzor na teritoriji Mačvanskog upravnog okruga, a odatle, oni i njihove kolege po potrebi stižu i do Beograda, Zlatibora, Prijepolja. Kontrolišu različite poslodavce i objekte – butike, radnje, fabrike, kancelarije, gradilišta. Danas je pod lupom fabrika sokova, a još dok putujemo oboje pripremaju svu potrebnu dokumentaciju za nadzor.

Kad smo ušli u Rauh, zajedno su krenuli u obilazak pogona za pripremu voća. Sa vrata se vidi upozorenje da su podovi klizavi. Bezbednost na radu je Nedeljkovićeva specijalnost.

– Upozorenje je na mestu, tako zahtevaju uslovi rada u proizvodnom procesu. Pravila nalažu da zaposleni u ovim slučajevima koriste adekvatnu zaštitnu opremu – cipele sa rebrastim neklizajućim donom. Kao što vidimo, baš takve i nose – objašnjava inspektor.

Nastavljamo dalje kroz pogon u kome zaposleni pakuju sokove. Pomno posmatraju radno okruženje, kako im neki važan detalj ne bi promakao. Između punionica nailazimo na mašinu za etiketiranje flaša. Inspektor nije zadovoljan što je točak koji se brzo okreće bez zaštitne mreže, a nadležni ga ubeđuju da je tako projektovana i proizvedena mašina. Nedeljković insistira da bi ipak trebalo da ima neku vrstu zaštite i dodaje da će u svakom slučaju proveriti dokumentaciju mašine.

– U ovoj oblasti prevencija je veoma važna. O bezbednosti mora da se vodi računa još u fazi projektovanja i izgradnje, kako bi se smanjila šansa da kasnije dođe do po-

U Inspektoratu za rad angažovano je 213 inspektora koji su u prošloj godini obavili gotovo 62.500 inspeksijskih nadzora odnosno skoro 300 nadzora po inspektoru

vreda na radu i nastanka profesionalnih oboljenja zaposlenih. Nije to samo pitanje humanosti, nego i ekonomska računica, jer je manje odsustvovanja zbog bolovanja – kaže inspektor dodajući da iskustvo pokazuje da veći poslodavci lakše ispunjavaju propisane zahteve od malih.

Nakon što je sve detaljno pregledao, konstatuje da je poslodavac, kako nalažu pravila, utvrdio preventivne mere za otklanjanje opasnosti i štetnosti na radnom mestu. Inspektor zatim beleži i da je poslodavac zaposlenima u pogonima za pripremu i za punjenje sokova omogućio da koriste sredstva i opremu za ličnu zaštitu na radu, dok je one koji rukuju viljuškarom redovno upućivao na lekarske preglede.

Dok Nedeljković radi svoj deo posla, u isto vreme inspektorka Pavlović Simić radi svoj i paralelno beleži imena i prezimena svih zatečenih radnika. Želi da se uveri da svi imaju adekvatne ugovore i da dobijaju zarade u zakonskom roku. Kontrolišući savesno jednog po jednog, ni ona nije otkrila nepravilnosti. Sa svima su, kaže, zaključeni ugovori i isplaćene su im zarade na vreme.

– Od privatizacije ove fabrike do danas, nismo imali nijednu pri-

javu o nepoštovanju Zakona o radu – konstatovala je inspektorka.

Prema njenim rečima, rad „na crno“ je ipak učestala pojava pa tokom godine inspektori rada u proseku obave oko 300 nadzora, pri čemu se najviše nadzora vrši u cilju kontrole radnopravnog statusa lica zatečenih na radu.

Kod pojedinih poslodavaca se dogodi da zatekne angažovane „na crno“, objašnjava ona, a tada donosi rešenje kojim nalaže poslodavcu da u najkraćem roku sa njima zasnuje radni odnos i podnese prijavu na obavezno socijalno osiguranje, a protiv poslodavca podnosi zahtev sudu za pokretanje prekršajnog postupka.

U slučaju kada zarade nisu isplaćene na vreme, zaposleni kojima je poslodavac, shodno Zakonu o radu, dostavio obračun zarade, mogu da podnesu zahtev sudu za ostvarivanje svojih prava, jer je obračun zarade izvršna isprava.

Inspektori rada su samo tokom 2020. godine, pored redovnih, vanrednih i kontrolnih nadzora, obavili i značajan broj preventivnih i savetodavnih poseta. Cilj ovih poseta je edukativan, kako bi se poslodavcima skrenula pažnja na eventualne nepravilnosti i donele preporuke za njihovo otklanjanje.

U nadzoru koriste sedam kontrolnih listi. Jedna od ključnih je kontrolna lista iz oblasti radnih odnosa u okviru koje pored osnovnih podataka, inspektor postavlja čak 75 pitanja poslodavcu, između ostalog o vrsti ugovora po kom su zaposleni angažovani, preko pitanja o sindikatima, radnom vremenu, odmorima, do pitanja o eventualnim otkazima, udaljenjima s posla ili izmenama uslova rada.

Inspektori rada koriste i kontrolnu listu iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, kao i posebne kontrolne liste za sektore građevinarstva i šumarstva, kontrolne liste za nadzor iz oblasti dečijeg rada i za kontrolu upućivanja zaposlenih na privremeni rad u inostranstvo.

Zatečeno 6.000 radnika na crno u 2020.

U 2020. inspektori rada zatekli su 5.951 lice na radu „na crno“ što je za 54% manje nego u prethodnoj godini. Od tog broja, sa 4.072 lica zasnovan je radni odnos nakon nadzora. Najviše neprijavljenih radnika otkriveno je kod poslodavaca u građevinarstvu, ugostiteljstvu, trgovini, proizvodnji prehrambenih proizvoda i pružanju ličnih usluga. Pored neprijavljenih radnika, inspektori su otkrivali i neregistrovane privredne subjekte, njih 335 (takode za polovinu manje nego u 2019.) nakon čega se više od 200 upisalo u odgovarajući registar. Na osnovu zahteva za pokretanje prekršajnog postupka koje su podnosili inspektori rada, poslodavci su kažnjeni novčanim kaznama u iznosu od gotovo 260 miliona dinara.

* Tekst je nastao u okviru projekta reforme sistema inspeksijskog nadzora koju sprovodi Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave i Koordinaciona komisija Vlade Srbije za inspeksijski nadzor, u saradnji sa NALED-om i Jedinicom za podršku Koordinacionoj komisiji, a uz podršku Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD)